

הלכות עירובי תחומין סימן תח

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק יא]

הואיל וְלֹא בְּתוֹךְ הָעִיר נִחְשָׁב כָּל הָעִיר (ס"ק יא) כְּאַרְבַּע אַמּוֹת.⁵

5) וכתב החזו"א (א"ח סי' קט ד"ה נא, ב), שדנים את כל העיר כארבע אמות מאחר ולן בה דוקא אם הניח את עירובו בתוך תחום ארבע אמות מעירו, שאחר שיקנה את עירובו עדין יגיע תחומו ארבע אמות בתוך עירו, אבל אם הניח את עירובו מחוץ לארבע אמות, שנמצא שאחר קניית העירוב יגיע תחומו פחות מדי אמות בתוך העיר, לא יועיל מה שלן בעיר, כיון שהעיר שלן בה שקולה על כל פנים כדי אמות, ונמצא שבצירוף הדי' אמות של העיר הריהו מחוץ לתחום.

6) ולענין אם צריך ללון דוקא בעירו או שמועיל ללון בכל מקום ששבת, כתב הדעת תורה (ס"א) שנחלקו בזה הפוסקים, שבשו"ת נדע ביהודה (מהדו"ת א"ח סי' מט) כתב, שאם קנה שבתה בספינה שהניח את עירובו במקום אחר, נחשבת כל הספינה כדי' אמותיה מאידך, בשו"ת שואל ומשיב (ח"ה סי' ג) כתב שדוקא בבית שבעירו שהוא מקום שבתתו מאליו נאמר דין זה שכל שלן בה הרי העיר כולה כדי' אמותיו, אבל השו"ת בספינה שאין מקום זה חשוב מקום שבתתו אלא אם כן יתבין לשבות שם, אין לו כוח לקנות שתי שבתות.

[משנ"ב שם]

בין שפלתה מפתו בפני העיר⁷, וְלֹא אֶסְדֵּר לְהֵלֵךְ חוּצָה לָהּ כְּלֹאם⁸.

7) ואם הניח את עירובו בעיר גדולה שתחילתה בתוך ארבע אמות לעירו אך הניח את העירוב במקום הרחוק יותר מארבע אמות מקצה עירו, כתב המנחת פתים (בתשובה לשואל ד"ה ודבר) שאין אומרים בשתי ערים שיהיו כדי' אמות, ולכן רק העיר שנתן בה את עירובו תהיה עבורו כדי' אמות ולא העיר שלן בה.

מאידך, החזו"א (א"ח סי' קי"ט ח) כתב בפשיטות, שבאופן זה גם העיר שנתן בה את עירובו היא כדי' אמות, וגם העיר שלן בה, וכך הורה למעשה בשנת תשי"ד בהוראות שפורסמו בשמו (מבא בספר קרית אריאל עמ' קנא).

8) ולענין מקומות המצטרפים עם העיר כגון קרפף וכן ריבוע העיר (שמרבעין אותה כשבים למדוד את תחומה), כתב הפרשת מדרכי (סי' יח) שקרפף העיר אינו נחשב חלק ממנה, ואסור לו להיכנס לשם אם הוא חוץ לתחום עירובו, וריבוע העיר וכן הבורגנין והבתים הסמוכים לעיר מצטרפים עמה ומותר לו להיכנס בהם, וכיוצא בזה כתב החזו"א (שם), שריבוע העיר ועיבורה מצטרפים להיות חלק ממנה, ורשאי להלך גם בהם אף אם הם חוץ לתחום עירובו.

[שנה"צ ס"ק יא]

המליץ זה בפלגמא של ראשונים⁹.

9) שלדעת התוס' (עירובין נא, ב ד"ה ויצא) אין העיר נחשבת עבורו כדי' אמות אלא אם היה בה בשעת כניסת השבת, ולדעת הריטב"א (שב סא, א ד"ה כך) וריבנו פרץ (שם נא, ב ד"ה ויצא) גם אם לא היה בעירו בבין השמשות נחשבת היא לו כדי' אמות כל שלן בה בלילה. [ואולם ראה בתוספות הרא"ש (שם נא, ב), שכתב שדברי תוס' אלו הם לפי השיטה שלא מועיל מה שלן בה להחשיב את עירו כדי' אמות, ולכן כתבו שאם לא היה בביתו בבין השמשות אינו יכול לשוב לביתו יותר מארבע אמות ממקום הנחת עירובו, ולפי זה

אין ראייה לדעת התוס' שם (ס, ב ד"ה אין לנו) שסוברים שאם לן בה היא נחשבת כדי' אמות שהם הולקים על הריטב"א].

[משנ"ב ס"ק יב]

וְכֵן פָּתְחוּ הַפ"ח וְשִׁאֲרֵי אֶתְרוּגִים¹⁰.

10) ואם רוצה לצאת למקום עירובו בליל שבת, אף שיש סברא לומר שלדעת הרמ"א יהיה בזה חומרא, שהרי ההיתר ללכת למקום עירובו אחר שקנה שבתה אף שרחוק ממנו יותר מארבע אמות משום שכל העיר נחשבת עבורו כדי' אמות, הרינו רק כשלן בה, אבל אם עדיין לא לן בעיר ואינה כדי' אמות עבורו לכאורה לא יועיל עירובו כלל, הניח החזו"א (א"ח סי' קט ס"ק טז ד"ה וגם ל' הגמ') נדון זה בצ"ע. אמנם בהוראות למעשה שפרסמו תלמידיו בשמו בשנת תשי"ד (מובא בספר קרית אריאל עמ' קנא) כתוב כך: "מי שהולך בליל שבת לעיר שהניח שם את העירוב ורוצה גם לשוב לביתו (הרחוק ארבע אמות מהעיר שהניח בה את העירוב), עליו לטעוד סעודת שבת במקומו קודם הליכתו, וגם צריך לשוב ללון בביתו, שאם התעכב ללון בעיר עירובו, אין לו אלא ארבע אמות משם". הרי שהקל ללכת למקום עירובו הרחוק מביתו יותר מארבע אמות אף קודם שלן בביתו, משום שכבר טעם שם סעודתו וגם דעתו לשוב וללון שם.

[משנ"ב ס"ק יג]

דְּלֵא אֶמְרֵנָּה עֲבוּר שֶׁל הָעִיר קָעִיר אֶלָּא לְהַקְלִי¹¹.

11) ואם הניח את עירובו במרחק ארבע אמות מעירובו של העיר, ומהעיר עצמה הוא רחוק יותר מארבע אמות, כתב בשו"ת תשובה מאהבה (ח"א סי' פח) שנין שעבור העיר נחשב בעיר עצמה להקל, היום את העיר כולה כדי' אמותיו אף שהגיע תחומו רק לעיבורה, ובין שלן בה או בעיבורה לעולם הכל נחשב כדי' אמותיו.

[ביה"ל ד"ה רחוק]

וְעַל-כֵּן נִרְאֶה לְהַלְכָה, אִף דְּהַאֲלִיָּה נִכְּה פֶּתַח דְּיַשׁ לְהַקְלִי¹².

12) משמע מדבריו שנוטה להחמיר בזה, וכן נראה גם בשעה"צ (סי' יא) שכתב ונהי דאין לנו למהות ביד המקילין וכו'. אמנם החזו"א (א"ח סי' קט ס"ק טז ד"ה וגב) כתב, שיש לכמוך על הכרעת הרמ"א, אחר שלשון הגמרא משמע כן בכמה מקומות, וכך היא דעת רש"י ותוס' והריטב"א והגהות מיימוניות בשם הסמ"ג.

[ביה"ל ד"ה ברחב]

וְהַאֲלִיָּה נִכְּה מִצָּא חוּץ לְהַקְלִי מִדְּבַר¹³.

13) ששיטת הרדב"ז (שו"ת ח"ד סי' עו) שמי ששבת בשדה, אם רוצה ללכת לצד מרחק הולך, ובלבד שלא יטה ימין ושמאל מדי' אמותיו, וכן אם רוצה יכול ללכת באלכסון של די' אמותיו, ולא יטה גם כן מדי' אמותיו, וכן בכל כיוון שיבחר לעולם יכול ללכת מרחק ארבע אמות ממקום שבתתו ברחוב די' אמות, אבל אינו יכול ללכת את כל השטח של די' אלפים כפי שרצתה, אלא בכל פעם יכול ללכת רצועה של די' אמות באורך ארבע אמות, וכשיחזור למקומו רשאי ללכת לכיוון אחר, ומה שאמר שנתנו לו טבלאות כדי' זווית למלא את הפגיונות, היינו שיוכל לבחור לכל צד רצועה של די' אמות.

רעג

הלכות ערובי תחומין סימן תח

[א] ויש אומרים דאפלו פלטה מדתו באמצע העיר (ב) (יא) מהלך בכל העיר פלה, אבל לא חוצצה לה, (יב) ויש להקל (טו) והגהות טיימור זכ"ו מה"ש בשם סמ"ק ורש"י. ואם פלטה מדתו בסוף העיר, ואף-על-גב דצדו עבוד לקני העיר, כל העיר כארבע אמות, דלא אקרינן עבוד של העיר פער (יג) להחמיר (הגה"מ פכ"ו מהלכות שבת). כל מקום שהגיה צרוב תחומין ויש לו אלפים לכל רוח, אסור לו לילך (יד) לצפון ולדרום רק (טו) נגד רחב המקום שקנה בו שביטה, ואם אינו רק ארבע אמות, כגון (טז) שאין הערוכב ברשות-התחיר, אסור לו לילך לכל רוח אלפים רק (יז) ברחב ארבע אמותיו עם זיוותיהן, כדלעיל סימן שצח סעיף ב; (יח) ומקבל מקום אם פלטה המדה (יט) סוף העיר

שערי השוקה

[א] ויא' דאפלו פלטה, אפי"ם שאין לו רחב כ"כ נגד המקום כו. ועין בני"ב מ"ת סימן : מ"ש להלכות מדבר רמ"א אלה ויש

באור הלכה

שבעיר גדולה לא יוכל להניח ערוכב כלל מפני שאלפים של ביתו הם פלים בתוך העיר, וכמו שהפסקתי לעיל על העלתי-שבת, ואם בצדקתה שיהא בביתו השקטות סמוך לחומת העיר הוא גסרין דבר חדש, וכגון זה הנה להו להפוסקים לפירוש, וכן ראיתי בספר בגדילישע שפסקה על זה [והנהי' כל מה שהצרכני הוא רק לדעה הראשונה, ודלעיל שפסקה על פלי עקמא מש להקל להניח הערוכב בסוף האלפים מהעיר, וגם העלתי-שבת יורה לזה]. ועל-כן נראה להלכה, אף והאלפה רבה פמב ויש להחמיר (ע) דעת המחבר משהו שהוא דעת רב הראשונים וכן הסכים בספר בית-מאיר, מקל מקום לענין זה שדצדקת הליהו בבית-השמשותף נוקא בסוף העיר, נראה לענייני דעמי דאין להחמיר, וכן נודאי יש לסמוך על דעת הרמ"א שפסקל פתיש-אומרים, דאפשר דגם נדכפ"ט מורה פנה, וכפי שפירשנו ממשניות דברי הפנ"א אברהם שכתב בדעתו, וכמו שפסקנו: * ברחב ארבע אמותיו. עין משנה ברורה מה שקטבנו דאשר מלוי הקרנות יהיה לו מדה תחומו טבלא מרבעת של ארבעה אלפים ארבע אמות על ארבעה אלפים וארבע אמות, וכן מה שכתבנו דצד שעור רחב תחומו שהוא ארבעה אלפים סמוך לילה בכל השטח הזה ואף מדרום לצפון לכלי עלמא, כל זה מבאר בכל האחרונים, והוא פשוט בפרוסקים ובשלח-ערוך סימן שצט דמקלאין הקרנות כטבלא מרבעת ויכול זה השעור סמוך להלך לארבעה תלפיה, ואף דברבני יונתן לכאורה אינו משמע פן והאלפה רבה פצא חזק לדבריו מדברי תד"כ (ע). עין שם, אבל בכל הפרוסקים פשוט פמו שפסקנו, וכן פירשו שארי אחרונים גם דעת רבנו יצחק, וכן מוכח מהנרמ"ב"ם ריש פרק כו דכל הטבלא מרבעת הוא שעור תחומו ומקר לילה בה פמו בעיר גופא אף שפירשה רבנה, וגם יש סעד לזה מהנרמ"א, דלמאן דאמר תחום אלפים דאורוקא וילפינן ממגרשי הלום, הלא פשוט דכל השטח שפך להעיר ולא דרך מצמצם של ארבע אמות, ודעת הרמ"א באמת צריה עין ללשכ סבדו היטב והוא דעת ויחידאה: * כדלעיל סימן שצח סעיף ב. טעתי-סופר, וצריך לומר שצט סעיף ז: * ומקל מקום אם פלטה המדה (כו). עין במשנה ברורה שפסקנו דנחשבת כל העיר כארבע אמות אפלו

באר היטב

(ב) מהלך. הואיל וכן מה, אבל הגיע לעיר אחרת וכלתה מדתו באמצע העיר אסור להלך יותר וטטלטל בכלה ע"י זריקה

משנה ברורה

הסמוך בתוך אלפים למקום ערובי: (יא) מהלך בכל העיר, דקבידא להו, דאף שהגיה צרוב נחוק אלפים מביתו שבעיר, הואיל וכן בתוך העיר נחשבת כל העיר (כארבע אמות) לענין שיהיה מטר להלך בכלה, וכל-ישפן לחור לביתו, אבל לענין מדה התחום, גם לדעה זו משיבין העיר במדה אלפים כיון שפלקה מדתו פחצי העיר (ע), ולכן אסור להלך חוצצה לה פלטה. וכל זה (ב) פער שצ"ן פה, אבל אם לן במקום שביטתו וקלה מדה אלפים שלו באמצע העיר, או שלן בעיר זו והגיע מדתו פחצי עיר אחרת, אין לו להלך אלא צד מקום שקלה מדתו לכלי עלמא. ועל-ידי זריקה מטר לטלטל בכל העיר אם היתה רשותת החירה, וכמבאר לעיל סימן הג, עין שם [אחרונים]: (יב) ויש להקל. וכן כתבו (יג) ה"ב"ח ושאר אחרונים (ע): (יג) להחמיר. רוצה לומר, דנימא דתוי פכלה מדתו באמצע העיר, משום דצדו יש עבור לקני העיר, דלא אמרינן עבור של העיר בעיר אלא להקל (ע) על מדה התחומין ולא להחמיר, (נראה דבזה על-פ"פנים לא חשיבין העבור עם העיר כארבע אמות, אמנם אם פלטה מדתו בסוף העבור, פשוט הנחשב הכל כארבע אמות ומתחיל מדתו מסוף העבור וחוצצה: (יד) לצפון ולדרום. והוא הדין לכל רוח, ומשום מסקנת דבריו שבסוף הג"ה הזכיר צפון ודרום: (טו) נגד רחב המקום. רוצה לומר, אם היה פכות או פער, אף שהיא יותר גדולה, נחנין לו אלפים לכל רוח נגד רחב המקום ההוא, ואחר-כך מוכיפין לו גם-כן זיוותיהן למלאת שיהיה פטבלא מרבעת ודמה שפמב הרמ"א עם זיוותיהן כדלעיל וכו', גם על זה קאין, אבל לא יותר: (טז) שאין הערוכב ברשות-התחיר. רוצה לומר, אלא (יג) הגיה צרוב בשונה: (יז) ברחב ארבע אמותיו. והנה, עצם רחב תחומו שחופס בכל צד אלפים אמה נגד מקום שביטת האדם שהוא ארבע אמותיו, אכן פכר מבאר לעיל פסימן שצט סעיף י, שפמלאין הקרנות כל קרן פטבלא מרבעת של שני אלפים, והוא מה שכתב הרמ"א עם זיוותיהן, נמצא שפרת תחומו אחר מלוי הקרנות מכל צד נעשה פטבלא מרבעת של ארבעה אלפים אמה עם ארבע אמות על ארבעה אלפים אמה וארבע אמות, ובכל שטח זה מטר לו להלך. אכן אם היתה מקום שביטתו גדולה, כגון פער שמתוקת אף אמה ברהבה וברכה, יהיה מדה תחומו טבלא של חמשיה אלפים על חמשה אלפים, וכן פהאי גונא: (יח) ומקל מקום אם פלטה המדה וכו'. וכן רחב ארבע אמות נגד מקום שביטתו, מכל מקום אם פגע עיר בתחומו וכלתה מדתו בסופה, נחשבת כל רחבה כארבע אמות אפלו אם היא מתוקת יותר מארבעה אלפים אמה: (יט) סוף העיר. אבל אם קלה מדתו באמצע העיר, אף לדעת הלש אומרים הג"ל שקאם לן בעיר מטר

שער הצימן

(א) ואם הנה בבית-השמשותף לכד בביתו ואחר-כך הלך למקום קנית ערובו, יש לענין פכדכר אם מטר לו לחור למטר לביתו אף לדעה זו, דאף דכעלמא קוטא לן דחלל פלוי בזמן בית-השמשותף, והו נק לענין קנית ערוכב, אבל סקא דאקנת ערוכב הנה חוץ לעיר אלא דאנן מקלקלן לה לחור לביתו משום דלן בביתו, טפסכרא ולא טאי בזמן בית-השמשותף לכו. והנה ראה לדברי משה שהקל פתיש-אדם בכלל עז אות ג לחור לביתו למטר ממקום צרובו אם לביתו פלילה הנה בביתו, אף שבבית-השמשותף נמצעב במקום צרובו, פרי דאזלינן אחר הליה להקל, אף דכעלמא עקר קנית הערוכב מלוי בבית-השמשותף לכו, והוא הדין בעניינו לענין להחמיר, וכן נכון להלכה. אחר-כך מצאמי בבית-מאיר שפסקה שם גסרין בדינו של חיי-אדם ותיבא חללי זה פבלגנא של ראשונים (ע), ודעת התוספות, היא שפחלת הלילה עומד במקום שביטתו, טוב לא מהני הליה פכיה לחשוב פלה פארבע אמות אלא פצינן שלין פה הלילה פלה, עין שם. ועל-כן נראה דלמעשה יש להחמיר גם כנה, דכלא הכי דנו של השו"א אומרים וקא מאד, דרב הפרוסקים חולקין על זה, פמו שקטב טאלה רפה, וכן פמב הפית-מאיר, וגם פמב דבמהות פמוני שפסימו לא נמצא מה שכתבו משמו, והיי דאין לנו למחות פכר המקלין אחר שפמב הרמ"א דיש להקל והעתיקו פמה אחרונים אף דבריו, מכל מקום דבר שיש להסתפק בדעת הלש-אומרים נופא פנדאי אין להקל: (ב) והאלפה רבה פמב דיש להחמיר בדעה ראשונה דהיא דעת רב הפרוסקים, ועין פמה שכתבנו מקדם: (ג) דאם הניח ערוכב בעיר [שהיא חוץ תחומו ממקום ששבת בה], אף שאינה מתקנת בערוכב שיהיו ויולין לטלטל פה, נחשב לענין זה כמנהג ברשות-התחיר, פמו שפמב התפר אדם בכלל עז דין יא, ומודדין האלפים נגד כל רחב העיר, וכן פמב פכית-מאיר סימן ה, אולם כנאין-יצק דף לב עמוד ב דבור הפתחיל ופמב לא משמע הכי, ואיני יודע מה לשיב על הנאיות שהביא פכית-אדם שם:

